

EuroMemorandum tiivistelmä

Käännös: Teppo Eskelinen

Euroopan unionin syventyvä kriisi

Euroalueen kriisi uhkaa Euroopan yhdentymisen tulevaisuutta. Tästä huolimatta maanosan johtajat eivät ole uskaltaneet haastaa kriisiä tuottavien finanssilaitosten valtaa. Sen sijaan Kreikka ja muut euroalueen reunavaltiot on pakotettu noudattamaan tiukkaa budjettikuria. Lisäksi euroalueelle on suunniteltu keskitettyjä politiikkatoimia, joiden tarkoitus on pakottaa kaikki jäsenmaat noudattamaan erittäin supistavaa finanssipolitiikkaa. Tämä nakertaa unionin demokraattista oikeutusta.

Supistava finanssipolitiikka laskee kysyntää, ja Euroopan talousennusteet vuodelle 2012 viittaavatkin kasvun pysähtymiseen. Pysähtyminen lisää alijäämämaiden kohtaamia vaikeuksia näiden yrittäessä maksaa velkojaan. Euroalueen johtajat päättivät lokakuun 2011 lopussa leikata Kreikan velkoja 50 prosentilla. Kriisi ei ratkennut, vaan velkakirjojen paniikkimyynti lisääntyi, mikä näkyi myös suuremmissa maissa kuten Italiassa ja Espanjassa.

Budjettikuri Itä-Euroopan maissa (Latvia, Romania ja Unkari) sekä euroalueen reunavaltioissa (Kreikka, Portugali ja Irlanti) on johtanut erityisen vakaviin taantumiin. Huomattavien julkisten menojen leikkausten ohella esitetään kovia vaatimuksia yksityistämistä ja työmarkkinoiden sääntelyn purkamisesta.

EU:n kaakkoiset naapurit ovat riippuvaisia sisään virtaavasta pääomasta. Tästä syystä nekin ovat kärsineet raskaasti vallitsevasta kriisistä. EU on painostanut näitä maita, samoin kuin Pohjois-Afrikan maita, avaamaan markkinoitaan.

Useissa EU-maissa, erityisesti Saksassa, koettu talouskasvu on osittain seurausta maailmankaupan heiluriliikkeestä takaisin kasvuun vuonna 2010. Kuitenkin yhdessä Kiinan ja Japanin tuottamien ylijäämien kanssa tämän kasvun seurauksena globaalin tason makrotaloudellinen epätasapaino on syventynyt vaarallisesti. Matala korkotasoa Euroopassa ja erityisesti Yhdysvalloissa on johtanut pääomien suurimittaiseen virtaamiseen useisiin keskitulotason maihin, mikä on nostanut liikaa niiden maiden valuuttojen arvoja ja luonut yleistä epävakautta.

Fukushiman katastrofin myötä Saksan vahvisti sitoumuksensa ydinvoimaloidensa alas ajamisesta, mutta muut Euroopan maat eivät ole tehneet vastaavia eleitä. EU ei ole myöskään kyennyt tuottamaan epäonnistuneen Kööpenhaminan konferenssin jälkeen uskottavaa suunnitelmaa ilmastonmuutokseen vastaamiseksi. Epäonnistuneeseen teollistamismalliin perustuva eurooppalainen maataloustuotanto tuottaa kielteisiä sosiaalisia ja ekologisia vaikutuksia EU:ssa ja vaikeuttaa kehitysmaiden kykyä ruokkia kansalaisensa.

Väärä politiikka johtaa väriin lopputuloksiin

EU on epäonnistunut euroalueen kriisiin vastaamisessa. Esitetyt kasvu- ja vakaussopimuksen uudistukset perustuvat virheelliseen taustaoletukseen, jonka mukaan markkinavoimat takaavat tasapainoisen kehityksen, kunhan valtioiden budjettialijäämät ovat vähäisiä. Ennen kriisiä Saksalla oli erittäin suuri vaihtotaseen ylijäämä, kun taas Etelä-Euroopan suuret alijäämät rahoitettiin sisään virtaavalla pääomalla. Vuoden 2008 finanssikriisi johti yksityisen kulutuksen rajuun laskuun, minkä vuoksi valtioiden oli välttämätöntä lisätä kulutustaan. EU:n uudessa lainsäädännössä viitataan koordinaatioon, mutta todellinen painopiste on valvonnassa. Taloudellisesti heikoimmat maat uhataan alistaa kokonaisvaltaiseen holhoukseen.

Euroalueen kriisi uhkaa suoraan eurooppalaisia pankkeja, jotka kirjaavat huomattavia tappioita valtioiden velkakirjoista. Ne ovat tästä huolimatta harjoittaneet massiivista lobbausta rahoitussektorin uudistuksia vastaan, ja ovatkin saaneet tehokkaasti vesitettyä esillä olleet johdannaiskauppaa ja pääomavaatimuksia koskevat kohtuulliset ehdotukset. Komissio on ehdottanut finanssitransaktioveron käyttöönottoa, mutta ehdotuksesta on jätetty pois valuuttakaupan verottaminen, minkä lisäksi keskeiset valtiot vastustavat ehdotusta.

Kriisi on tuonut avoimesti näkyviin tuotantorakenteen suuret erot EU:n sisällä. Aluepolitiikassa on painotettu infrastruktuuria ja koulutusta, mutta teollisuuspolitiikkaan ei ole kiinnitetty huomiota. Tämä johtuu pitkälti siitä, että Saksan ympärille ryhmittynyt unionin uusmerkantilistinen ydin ei ole kiinnostunut reuna-alueiden teollisuuspolitiikan tukemisesta. EU:n politiikka on näin sementoinut vallitsevaa eurooppalaista työnjakoa. Budjettikuripolitiikan sanelu reunavaltioille kärjistää tilannetta entisestään.

EU:n välimeripolitiikka on joutunut kyseenalaiseen valoon Tunisian ja Egyptin kansannousujen myötä. Vaikka demokratiakehityksestä virallisesti iloitaan, laajamittaiseen köyhyyteen ja työttömyyteen johtanutta talousmallia ei ole kyseenalaistettu. EU myös jatkaa näiden maiden painostamista vapaakauppaan. Samoin EU:n naapuri- ja laajentumispolitiikka on umpikujassa. Neuvottelut Turkin ja entisen Jugoslavian maiden kanssa eivät edisty ja useassa EU-maassa on huomattavaa epäluuloisuutta unionin laajenemista kohtaan.

EU:n kauppapolitiikassa on tehty selvä valinta panostaa kahdenkeskisiin kauppasopimuksiin, vaikka virallisesti vakuutellaankin Dohan kierroksen loppuunsaattamista. EU lisää painetta Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maaryhmää kohtaan EPA-sopimusten allekirjoittamiseksi. Nämä sopimukset sisältävät laajamittaisia vaatimuksia kumppanimaiden talouksien avaamisesta eurooppalaiselle kaupalle ja investoinneille.

EU on hyväksynyt virheellisen sotilaallisen käsityksen turvallisuudesta. Tämän turvallisuuskäsityksen kuvitellaan auttavan energian ja raaka-aineiden maailmanmarkkinoista riippuvaista Eurooppaa. Komission uusi maatalouspolitiikkalinjaus ottaa tärkeän askeleen kohti kestävä poliitiikkaa, mutta huolimatta maatalouden parissa tehtävän työn yhteiskunnallisen merkityksen huomioimisesta tuet ohjautuvat todellisten maanviljelijöiden lisäksi maanomistajille.

Demokratian ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistaminen Euroopassa

Euroopan keskuspankin tulee ottaa välittömästi viimekätisen lainaajan rooli euroalueen velkakirjamarkkinoilla, jotta laskevien hintojen ja paniikkimyynnin kierre saadaan katkaistua. Pidemmän tähtäimen toimien täytyy lähteä siitä, että kolme vuosikymmentä jatkunut finanssisektorin koon ja vallan kasvu saadaan pysäytettyä ja suunta selvästi käännettyä. Säästö- ja investointipankit täytyy erottaa toisistaan. Osuustoiminnallisia, julkisomisteisia ja voittoa tavoittelemattomia pankkeja täytyy tukea, jotta sosiaalisesti ja ekologisesti toivottaville investointihankkeille saadaan rahoitusta. Investointipankkien, suojarahastojen ja yksityisten sijoitusrahastojen toimintaa tulee selvästi rajoittaa. Suurin osa johdannaisista tulee kieltää, ja kaiken arvopaperikaupan tulee tapahtua julkisilla kauppapaikoilla. Finanssitransaktiovero tulee periä kaikista finanssitoiminnoista. Julkisomisteinen Euroopan luottoluokituslaitos tulee perustaa.

Nykyinen velkataso on kestämaton. Tarvitaan Ecuadorin mallin mukaisia erityistilintarkastuksia jotta voidaan määritellä, mitkä velat ovat oikeutettuja ja miten velkojen mitätöintiä taloudellinen taakka jaetaan. Korkean velkaantumistasen maissa tulee myös säätää varallisuusvero hyvin rikkaiden saamiseksi kunnolla verotuksen piiriin. Euroalueen maiden tulee vaihtaa loput valtionvelkakirjat yhdessä taattuihin velkakirjoihin (”eurobondeihin”), jotta heikkoja valtioita vastaan ei spekuloidaisi.

Yhteiseen rahapolitiikkaan tulee yhdistää yhteinen talouspolitiikka, jonka tavoitteena tulee olla täystyöllisyys kunnollisissa työsuhteissa. Budjettikuriohjelmat tekevät velanmaksun entistä vaikeammaksi, ja perusjäjämaisille valtioille tulee tarjota rahoitusta kasvun aikaansaamiseksi. Vahva panostus julkisiin investointeihin on välttämätöntä, eritoten euroalueen reunamaissa. Euroopan investointipankin, jolla on jo nyt valta laskea liikkeelle velkakirjoja, tulee olla tämän rahoituksen keskeinen lähde. Pitkään jatkunut korkeiden tulojen verotuksen vähentämistrendi tulee kääntää, sen sijaan että painotetaan yksipuolisesti valtioiden budjettien leikkaamista. Perustuslainomaiset alijäämien kiellot ovat vaarallisen rajoittavia ja niitä tulee välttää.

Eurooppalaisen palkkapolitiikan koordinoinnilla voitaisiin varmistaa, että lähes koko maanosaa vaivaava palkkatulojen bkt-osuuden laskusuuntaus saataisiin käännettyä, ja matalapalkkavaltioiden alkaisivat lähestyä korkeiden tulojen valtioita. Tyypillinen työaika tulisi laskea 30 tuntiin sekä työttömyyden torjumiseksi että sellaisen yhteiskunnan rakentamiseksi, jossa palkkatyö ei hallitse elämää.

Leikkausohjelmien sijaan tarvitaan nykykapitalismin keskeisiin rakenteellisiin ongelmiin puuttumista. Yksityistäminen on ollut tehotonta ja johtanut esimerkiksi kahden kastin terveydenhuoltojärjestelmien luomiseen. Julkisten palveluiden roolia tulee vahvistaa. Matalapalkkastrategioilla on pyritty lisäämään kehittyvien alueiden kilpailukykyä, mutta tässä on epäonnistuttu. Näiden strategioiden sijasta tulee pyrkiä modernin teknologian käyttöönottoon ja käyttää Euroopan rakennerahastoja kehittyneiden tuotantosektorien luomiseen. Kaupan epätasapainojen vähentämiseksi jäsenvaltioiden tulee pyrkiä tuonnin vähentämiseen esimerkiksi lisäämällä uusiutuvien energialähteiden käyttöä.

Vasemmistofoorumi ry.

Osuuskunnilla voisi olla keskeinen rooli taloudellisten ja sosiaalisten päämäärien yhdistämisessä ja paikallisen tuotannon ja kulutuksen tukemisessa. Joustoturva ("flexicurity") on lisännyt työelämän epävarmuutta ja tämän torjumiseksi täysiä ammattiyhdistysoikeuksia täytyy tukea. Täytyisi varmistaa, että yritykset eivät voi vedota muista EU-maista tulevaan "kilpailun paineeseen" oikeutuksena palkkojen laskemiselle ja työolojen heikentämiselle.

EU:n tulee puuttua naapurussuhteidensa epäsymmetrisyyksiin ottamalla käyttöön epäsymmetrisiä politiikkatoimia naapurivaltioiden eduksi. Tämän tulisi näkyä uutena lähestymistapana sopimuksiin, joiden pohjalta näitä suhteita hallinnoidaan. Vapaakaupan sijaan tulisi luoda sektoreittain eriytettyjä kauppasopimuksia, joihin kuuluu hyvin pitkät siirtymäajat. Naapurimaiden tulisi saada pitää tuotantorakenteidensa vahvistamiseen tarvittava poliittinen liikkumatila, ja EU-tuki tulisi kohdistaa teollisen kehityksen tukemiseen.

Nykyisen vientivetoisen ja merkantilistisen strategian sijaan EU:n tulisi lisätä sisäistä kysyntää kuluttaakseen enemmän tuontitavaroita ja -palveluita. Vallitseva "WTO+kahdensivulinen vapaakauppasopimukset" -malli tulee hylätä jotta maiden väliin epäsymmetrisyyksiin voitaisiin puuttua. Kauppaa häiritsevät maataloustuet tulee poistaa siirtymäajalla, ja vaatimukset kumppanimaiden julkisten palveluiden yksityistämisestä tulisi lopettaa. Kehityspolitiikan painopistettä tulee siirtää monimuotoisen paikallisen talouden luomiseen. Valtion kapasiteetin vahvistamista vähiten kehittyneissä maissa tulee tukea.

EU:lla voisi olla tärkeä panos kestävän kehityksen tukemisessa, jos se ryhtyisi koordinoimaan jäsenmaiden aloitteita vuoden 2012 Rio+20 -kokoukseen. Tällainen koordinaatio voisi sisältää esimerkiksi poikkikansallisia aloitteita "vihreiden työpaikkojen" luomiseksi. Tässä yhdistyisi ekologisiin ja sosiaalisiin huoliin vastaaminen sekä energiansäästö. Yhteisen maatalouspolitiikan lähtökohtana tulisi olla hyväksyttävä kompromissi kolmen tekijän välillä: eurooppalaisten korkealaatuisella ruoalla ruokkimisen, maaseudun ekologista tasapainoa ylläpitävien viljelijöiden elinolosuhteiden turvaamisen ja reilujen kauppasuhteiden luomisen.

Vasemmistofoorumi ry.